

Asia: VN/27681/2025

Lausuntopyyntö sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain kehittämistarpeiden arviomuistiosta

Lausunnonantajan lausunto

Kommenttinne arviomuistion luvusta 5 (Valvontalain 1 luku Yleiset säännökset)

Potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien toiminnan omavalvonta ja viranomaisvalvonta:

Suomen Potilasasiavastaavat ry (jatkossa yhdistys) kiittää mahdollisuudesta lausua arviomuistiosta.

Yhdistys katsoo, että sekä itse potilas- ja sosiaaliasiavastaavatoimintaan liittyvää, että yksittäiseen potilas- ja sosiaaliasiavastaavaan kohdistuvaa valvontatoimivaltaa tulisi täsmentää.

Valvontalain 1 §:n 3 momentissa oleva asiavastaavatoiminnan omavalvontaa ja viranomaisvalvontaa koskevaa viittaussäännöstä tulisi täsmentää. ”Mitä 4 ja 5 luvuissa säädetään, sovelletaan myös potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista annetussa laissa (739/2023) tarkoitettujen potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien toiminnan omavalvontaan ja viranomaisvalvontaan.”

Laki potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista (739/2023) 14§ säädetään potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien toiminnan valvonnasta. ”Hyvinvointialueen, HUS-yhtymän, valtion ja Työterveyslaitoksen omavalvontaan ja viranomaisvalvontaan niiden järjestäessä potilasasiavastaavien tai sosiaaliasiavastaavien toimintaa sovelletaan, mitä erikseen säädetään mainittujen tahojen järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon omavalvonnasta ja viranomaisvalvonnasta”.

Samana pykälän toisessa momentissa veloitetaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (nykyisin Lupa- ja valvontavirasto) ylläpitämään valtakunnallista rekisteriä potilas- ja

sosiaaliasiavastaavista. Rekisteriin ilmoitetaan potilas-/sosiaaliasiavastaavan nimi, yhteystiedot, koulutus ja toiminnan järjestäjä.

Lakia potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista säädettäessä (HE 300/2022 vp, StV 1.2.2023) sosiaali- ja terveysministeriön asiantuntijalausunnossa (31.3.2023) eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle todetaan, että ”nykyisin voimassa olevan sote-järjestämislain perusteella ja jatkossa valvontalain perusteella valvontaviranomainen voi kohdistaa hallinnollisen ohjauksensa myös suoraan virheeseen tehneeseen työntekijään...”. ”... Näin ollen valvontaviranomainen voi kohdistaa hallinnollista ohjausta myös suoraan potilas- ja sosiaaliasiavastaavaan, jos hänen katsotaan olevan vastuussa virheestään.”

Arviomuistiossa todetaan, että Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (nykyisin Lupa- ja valvontavirasto) tehtäviin ja toimivaltaan ei tulisi kuulua yksittäisen asiavastaavan valvonta. Valviran tulkinta siitä, että potilas- ja sosiaaliasiavastaavatoiminta ei ole sosiaali- ja terveydenhoitoa voidaan pitää perusteltuna. Yhdistyksen näkemyksen mukaan potilas- ja sosiaaliasiavastaavatoiminta ei ole sosiaali- tai terveydenhoitoa.

Hyvinvointialueilla on katsottu, että potilailla ja asiakkailta ei ole oikeutta tehdä potilaslain (785/1992) 10 §:n tai sosiaalihuollon asiakaslain (812/2000) 23 §:ssä tarkoitettua muistutusta potilas- tai sosiaaliasiavastaavatoiminnasta, koska asiavastaavatoiminta ei ole sosiaali- tai terveydenhuollon palvelua. Potilailla ja asiakkailta on tarvittaessa oikeus tehdä tarvittaessa asiavastaavatoiminnasta hallintolain (434/2003) 53 a §:n perusteella hallintokantelu toimintaa valvovalle viranomaiselle. Lupa- ja valvontavirasto toimii sosiaali- ja terveyspalveluiden valvontaviranomaisena, ja valvontalain 1 §:n 3 momentin mukaan lain 4 ja 5 säännöksiä sovelletaan asiavastaavatoiminnan omavalvontaan ja viranomaisvalvontaan.

Arviomuistiossa puolestaan todetaan hyvinvointialueilla olevan toimivalta käsitellä yksittäisen asiavastaavan toiminnan asianmukaisuutta koskevat hallintokantelut.

Potilas- ja sosiaaliasiavastaavien toiminta katsotaan kuuluvan osana hyvinvointialueen järjestämistehtävää. Näin ollen se ei edellyttäisi valvojan tahon erillistä ammattihenkilökohtaista valvontaa, vaan tarvittavat toimenpiteet kohdistuisivat järjestämisvastuulla olevaan tahoon.

Hallinnollisen ohjauksen antaminen virheellisestä menettelystä yksittäiselle sosiaali- tai potilasasiavastaavalle ei yhdistyksen näkemyksen mukaan voi olla asiavastaavalain (739/2023) 8 §:n mukaisen vastuuhenkilön tehtävä, kuten arviomuistiossa on esitetty. Monilla hyvinvointialueilla vastuuhenkilö on yksi sosiaali- ja potilasasiavastaavista, joten hallinnollisen ohjauksen antaminen tästä roolista on ongelmallista.

Yhdistys pitää sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annettua lakia keskeisenä potilaan ja asiakkaan oikeuksien toteutumisen näkökulmasta. Asiakas- ja potilasturvallisuuden vahvistaminen, palvelujen laadun varmistaminen sekä valvonnan yhtenäistäminen vahvistavat näiden oikeuksien toteutumista.

Yhtenäisten käytäntöjen varmistamiseksi ja sitä kautta potilaan ja asiakkaan oikeuksien yhdenvertaisen toteutumisen edistämiseksi asiakastaavien toiminnan valvonta ei yhdistyksen näkemyksen mukaan voi jäädä ainoastaan järjestäjätahon omavalvonnan varaan. Asiavastaavatoiminta sekä sen järjestäminen tulee olla puolueetonta ja riippumatonta. Yhdistyksen näkemyksen mukaan omavalvonta ei ole tähän optimaalisin vaihtoehto, vaan asiakastaavatoiminnan järjestämistä tulisi valvoa kansallisella tasolla yhteneväisesti.

Kuten arviomuistiossa, yhdistys kaippaa täsmennystä valvontalain asiakastaavatoimintaa koskeviin säännöksiin. Nykyinen voimassa oleva sääntely sisältää merkittävää tulkinnanvaraisuutta, joka heikentää sääntelyn selkeyttä ja yhdenmukaista soveltamista, ja vaikuttaa näin merkittävästi myös potilaan ja asiakkaan oikeuksien yhdenvertaiseen toteutumiseen.

Kommenttinne arviomuistion luvusta 6 (Valvontalain 2 luku Palveluntuottajaa ja toimintaa koskevat edellytykset)

-

Kommenttinne arviomuistion luvusta 7 (Valvontalain 3 luku Palveluntuottajien ja palveluyksiköiden rekisteröinti)

-

Kommenttinne arviomuistion luvusta 8 (Valvontalain 4 luku Omavalvonta)

-

Kommenttinne arviomuistion luvusta 9 (Valvontalain 5 luku Viranomaisvalvonta)

-

Kommenttinne arviomuistion luvusta 10 (Valvontalain 7 luku Erinäiset säännökset)

-

Kommenttinne arviomuistion luvusta 11 (Valvontalain 8 luku Voimaantulo)

-

Kommenttinne arviomuistion luvusta 12 (Erinäiset kysymykset)

-

Muut kommenttinne arviomuistiosta

-

Hanna Sykkö
Puheenjohtaja, Suomen Potilasasiavastaavat ry